

Tkach Mykola, Tkach Ivan (2019) Analiz voyenno-ekonomichnykh potentsialiv deyakuh stran myra [Analysis of the military-economic potential of some countries of the world]. *Social development & Security*. 9 (3), 106 – 118. DOI: <http://doi.org/10.33445/sds.2019.9.3.8>

Аналіз воєнно-економічних потенціалів деяких країн світу

Микола Ткач*, Іван Ткач**

* Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, проспект Повітрофлотський, 28, м. Київ-049, 03049, Україна, e-mail: nyck1985@ukr.net
к.т.н.

старший викладач кафедри економіки та фінансового забезпечення

** Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, пр-кт Повітрофлотський, 28, м Київ, 03049, Україна, e-mail: tkachivan9@gmail.com

д.е.н. доцент

начальник кафедри економіки та фінансового забезпечення

Article history:

Received: April, 2019

1st Revision: May, 2019

Accepted: June, 2019

DOI: 10.33445/sds.2019.9.3.8

Анотація: Стаття є цікавою для фахівців, як в економічній так і в оборонній сферах. В умовах зростання напруги у відносинах між державами, в світі спостерігається нарощування їхніх оборонних бюджетів, а відповідно збільшення кількості нових систем озброєння і військової техніки та їхній еволюційний розвиток. Така реакція держав є закономірною адже саме нарощення воєнного потенціалу дозволить забезпечити захист національних інтересів. В той же

час базою для розвитку воєнної могутності є економіка, яка забезпечує можливість виробництва та закупівлі озброєння. Саме ступінь економічного розвитку держави дозволяє їй рухати науково-технічний прогрес та втілювати його результати у життя в усіх сферах суспільної діяльності, в тому числі у виробництві високотехнологічного озброєння. В статті показано залежність між такими поняттями, як економічний потенціал та воєнний потенціал держави, а саме не можливість розвитку воєнного потенціалу без розвитку економічного потенціалу. Провівши математичні розрахунки на основі обраних показників потенціалів, були виявлені військово-економічні потенціали деяких передових держав світу, а також деяких країн, що розвиваються. Такий порівняльний аналіз дозволив частково оцінити розподіл сил в світі та зробити певні висновки щодо розуміння процесів формування державами своєї політики.

Ключові слова: економічний потенціал, воєнний потенціал, воєнно-економічний потенціал, економічна могутність, воєнна могутність.

Бібл.: 24, табл. 3, мал. 1.

1. Формулювання проблеми

1.1 Новизна дослідження згідно з даними ООН кількість збройних конфліктів у світі зросла за 10 років з 278 у 2006 році до 402 у 2016 році [1]. Отже

тема війни та обороноздатності країн стає все актуальнішою. Друга Світова війна показала, що не можна вести війну розраховуючи тільки на існуючі сили та накопичені запаси у мирний час і повністю розраховувати на оборонно-промисловий комплекс. Форми і методи ведення війни потребують постійного кількісного і якісного збільшення озброєння, підготовленого особового складу та необхідної критично важливої інфраструктури. Це в свою чергу потребує відповідної державної політики щодо максимальної мобілізації національного господарства, населення, промисловості, інфраструктури, науки і техніки. Можливості по забезпеченню державою потреб воєнного часу визначають її воєнно-економічний потенціал.

Актуальність та новизна дослідження зумовлена рядом невирішених питань щодо розкриття взаємозалежних процесів у розвитку економічного та воєнного потенціалів, а також оцінювання воєнно-економічного потенціалу держави.

1.2. Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питанням вивчення понять «потенціал» та його різновидів «економічний потенціал (ЕП)», «воєнний потенціал (ВП)», «воєнно-економічний потенціал (ВЕП)» присвячена значна кількість наукових праць вітчизняних та закордонних вчених таких, як: Л. Абалкін, Я. Барібіна, А. Буравльов, М. Баканов, С. Викулов, Г. Жуков, Ф. Енгельс, К. Маркс, В. Мунтіян, Б. Кузнецов, А. Куценко, І. Ткач.

Особливе місце можна відвести Стокгольмському міжнародному інституту дослідження миру (SIPRI), науковці якого кожного року, починаючи з 1969 року, публікують свої статистичні дослідження у сфері міжнародної безпеки у воєнно-політичних та воєнно-економічних аспектах.

Аналізуючи праці науковців встановлено, що на сьогоднішній день питанням оцінювання потенціалів країни приділялося недостатньо уваги. Основна увага акцентувалася аналізу потенціалів підприємства, установи та організації. Тому, в умовах збільшення напруги у міжнародних відносинах між країнами та загрозою виникнення глобального конфлікту є необхідність проведення дослідження щодо оцінювання потенціалів країн ймовірних учасників конфлікту.

1.3. Постановка завдання

Метою статті є дослідження взаємозалежних процесів у розвитку економічного та воєнного потенціалів, а також оцінювання воєнно-економічного потенціалу деяких країн світу з метою часткового розуміння розподілу сил в світі.

Для забезпечення досягнення мети статті пропонується провести декомпозицію мети наукового дослідження та окремо:

здійснити аналіз понять потенціалу, економічного та воєнного потенціалів, а також воєнно-економічного потенціалу;

провести вибір показників воєнно-економічного потенціалу деяких країн світу та на основі вибраних показників провести математичні розрахунки з метою визначення їхнього воєнно-економічного потенціалу;

на основі проведених розрахунків провести порівняльний аналіз та поставити завдання для подальших досліджень.

Методологія. В ході проведення дослідження були використані наступні методи наукового пізнання:

аналіз – в ході дослідження було розглянуто наукові напрацювання з даного напрямку, статистичні дані деяких країн світу, а також проведено порівняльний аналіз їхніх воєнно-економічних потенціалів;

системний підхід – проведено систематизацію існуючих раніше напрацювань у вивченні процесу розвитку воєнно-економічного потенціалу держави та на основі цього сформовано свій погляд щодо подальших досліджень;

синтез – вироблення відповідних висновків з огляду на проведений аналіз воєнно-економічних потенціалів досліджуваних держав;

узагальнення та групування – на основі проведених досліджень сформувати певну систему поглядів щодо процесу розвитку воєнно-економічного потенціалу держави.

2. Виклад основного матеріалу

2.1 В сьогоднішній науці категорія потенціал включає в себе два ключових аспекти. З одного боку ресурсний аспект (наприклад матеріальні, трудові та ін.), а з іншого боку він включає в себе здатність, якою володіє об'єкт досліджень, до розвитку, удосконалення і ефективного функціонування [2].

Існує два рівні потенціалу:

досягнутий рівень, який вже існує (наприклад національне багатство);

перспективний рівень (максимально можливий рівень, який можна досягнути при задіяні всіх існуючих ресурсів та резервів).

Між двома рівнями потенціалу існує певний взаємозв'язок – перспективний рівень на пряму залежить від досягнутого рівня. Якщо розглядати економічний потенціал країни, то досягнутий рівень економічного потенціалу можна асоціювати з національним багатством країни (сукупністю нагромаджених фізичних благ і активів) і характеризує її економічну могутність. Тобто чим вищий досягнутий рівень потенціалу, тим буде вищий перспективний рівень, і навпаки, чим більший перспективний рівень, тим буде більшим з часом досягнутий рівень, але при умові ефективного управління існуючими ресурсами та можливостями.

Фундаментом для воєнної могутності держави є її економічний потенціал. Згідно з визначенням [3] «Економічний потенціал – це сукупність економічних можливостей держави (або об'єднання держав), які можуть бути використані для забезпечення всіх матеріальних потреб (виробництва, оборони, особистих потреб населення та ін.)». В свою чергу «Воєнний потенціал – це сукупність економічних, військових і морально-політичних ресурсів, що можуть бути використані державою для ведення війни». Слід також відмітити, що висока воєнна могутність держави є ефективним засобом стримування суперників та одним із засобів ведення успішної зовнішньої політики.

Ніколо Макіавеллі в своєму трактаті [4] писав – «государь, чей город хорошо укреплен, а народ не озлоблен, не может подвергнуться нападению.»

Ф. Енгельс говорив – «ничто так не зависит от экономики, как армия и флот»[5].

В военній економіці застосовується таке поняття, як воєнно-економічний потенціал держави, що обумовлює економічні можливості держави по забезпеченню її обороноздатності [6].

Автори [7] дають наступне визначення – «ВЕП – це об'єктивні можливості держави (коаліції держав), які можуть бути використані для зміцнення її оборонної могутності та ведення війни». ВЕП будучи частиною економічного потенціалу, характеризується тими ж кількісними і якісними показниками. Чим більшим економічним потенціалом володіє держава, тим більшим буде абсолютна величина воєнно-економічного потенціалу при одному і тому ж ступеню відмобілізування економіки.

Кириленко В.І. [8] розглядає ВЕП, як частку економічного потенціалу, що виражає воєнно-економічні можливості держави, які можуть бути направлені на задоволення матеріальних потреб та на комплектування збройних сил для ведення війни.

Баканов М. І. [9] розуміє під ВЕП сукупність економічних, морально-політичних та воєнних ресурсів держави для ведення війни.

Обсяги використання економічного потенціалу державами в мирний час і під час війни суттєво відрізняються. В мирний час найвищою межею є максимально допустима (розумна) межа використання фінансових та не фінансових активів, природних та духовних ресурсів для забезпечення воєнних потреб, перетнувши яку спостерігаються негативні наслідки для економіки держави. У воєнний час основною метою є максимальне забезпечення воєнних потреб держави шляхом використання всіх перерахованих вище ресурсів з мінімально-допустимим забезпеченням потреб цивільного споживання.

Отже ВЕП це сукупність двох потенціалів економічного та воєнного адже під час війни вся економічна потужність держави буде націлена на забезпечення потреб оборони тобто воєнний потенціал буде нарощуватися за рахунок економічного. Виходячи з цього можна визначити складові воєнно-економічного потенціалу:

людський потенціал – кількість населення, статевозріла структура, здоров'я, освіта;

промисловий потенціал – виробничі потужності (втому числі ОПК), продуктивність праці, ступінь технологічної оснащеності, енергоозброєність праці та ін.;

розвиток сільського господарства;

науково-технічний потенціал – науково-дослідні та проектно-конструкторські установи, масштаби і структура проведення НДР, ДКР та ін.;

природний потенціал країни – наявність корисних копалин, прісної води, лісів, родючих ґрунтів, екологія;

інфраструктурний потенціал країни – автомобільне та залізничне сполучення, авіа- та водне сполучення, зв'язок, сфера послуг;

енергетичний потенціал – електроенергетична галузь, нафтогазова та вугільна галузі, відновлювальні джерела енергії;

фінансова система – золотовалютні запаси, депозити, цінні папери;

видатки на збройні сили;

наявність в збройних силах озброєння та військової техніки, його кількісні та якісні характеристики;

чисельність збройних сил та резервистів;

ступінь професійної підготовки військовослужбовців та їхній морально-психологічний стан;

наявність стратегічних запасів.

2.2. Провівши певний аналіз складових ВЕП можна констатувати, що він характеризується великою кількістю показників дослідження яких виходить за допустимі межі однієї наукової статті. Тому автором пропонується для дослідження ВЕП, а також для проведення порівняльного аналізу деяких світових держав взяти частину з наведених показників, а саме:

річний оборонний бюджет;

площа країни;

чисельність населення країни;

чисельність збройних сил;

існуючі золотовалютні резерви.

Для того щоб зробити порівняльний аналіз ВЕП автором було вибрано декілька держав різних за своїми економічними і військовими потенціалами [10-24] (табл. 1).

Таблиця 1. Показники ВЕП деяких держав світу за 2018 р.

Держава	Оборонні витрати млрд. дол. США	Площа країни км ²	Населення млн. осіб	Чисельність ЗС тис. осіб)	ЗВР млрд. дол. США
Велика Британія	50	242 495	64,04	188	135
Китай	250	9 597 000	1 386	2 250	3098
Польща	11,6	312 679	38	100,3	114
Російська Федерація	61,4	17 100 000	144,5	1 900	491
Румунія	4,6	238 397	19,640	93, 619	40
США	649	9 834 000	327	1 477	406
Туреччина	19	783 596	79,81	762	104
Україна	4,8	603 628	42	250	15,5
Франція	63,8	643 801	66,99	389	146
ФРН	49,5	357 386	82,9	177	200

Дані показники були вибрані у зв'язку з тим, що вони виражаються у числовій формі і це дозволить шляхом не складних математичних розрахунків зробити певні висновки щодо існуючого ВЕП досліджуваної держави. Звісно такий підхід не дає повної картини і для більш точних розрахунків необхідно підходити комплексно, розглядаючи, як кількісні, так і якісні показники.

Річний оборонний бюджет держави характеризує можливість збройних сил до розвитку, чим є він більш об'ємний, тим більші можливості для закупівлі та модернізації озброєння і військової техніки, покращення матеріального забезпечення та логістики, підвищення професійних якостей військово-службовців збройних сил. Дати характеристику розвитку можливостей держави з оборони своєї території можливо шляхом знаходження відношення оборонного бюджету до площі держави. Чим більші оборонні витрати держави, тим більші її можливості по розвитку військової інфраструктури, закупівлі озброєння та військової техніки, а відповідно і по підготовці своєї території до відсічі збройної агресії.

$$\alpha = \frac{E}{S}, \quad (1)$$

де: α – показник підготовки державою до оборони одного кілометра квадратного своєї території;

E – річний оборонний бюджет держави;

S – площа країни.

Відношенням річного оборонного бюджету до чисельності збройних сил держави можна отримати усереднене значення підготовки, забезпечення та оснащення кожного військовослужбовця, що є важливим показником воєнного потенціалу збройних сил.

$$\beta = \frac{E}{Q}, \quad (2)$$

де: β – усереднений показник забезпеченості і підготовки кожного військовослужбовця;

Q – чисельність збройних сил.

Чисельність населення країни є вкрай важливим показником ВЕП, адже людина є потенціалом який забезпечує розширення можливостей, як для економіки держави за рахунок збільшення інтелектуального та трудового потенціалу, так і для збройних сил, шляхом збільшення їхньої чисельності. Показник відношення чисельності збройних сил до населення країни характеризує ступінь мілітаризації суспільства і є важливим для оцінки його агресивності та морально-психологічного стану.

$$\phi = \frac{Q}{A} 100\%, \quad (3)$$

де: ϕ – показник мілітаризації населення;

A – загальна чисельність населення країни.

Що стосується золотовалютних резервів держави (ЗВР), то його можна розглядати, як високоліквідні запаси, що можуть бути використані у разі війни, в тому числі, на закупівлю озброєння військової техніки і боєприпасів, для розрахунків за постачання сировини і готової продукції від держав союзників чи партнерів. Тому відношення ЗВР до чисельності збройних сил покаже можливості держави по швидкому забезпеченню потреб збройних сил в умовах війни.

$$\psi = \frac{Q}{G}, \quad (4)$$

де: ψ – можливості держави по швидкому забезпеченню потреб збройних сил в умовах війни;

G – золотовалютні резерви.

Провівши розрахунки було сформовано масив числових показників, кожен з яких характеризує воєнно-економічні можливості держави та готовність її до війни (табл. 2).

Таблиця 2. Воєнно-економічні можливості держави та готовність її до війни

Держава	Оборонні витрати на одного військовослужбовця тис. дол.	Оборонні витрат на територію держави, тис. дол./км ²	Мілітаризація суспільства %	Можливості по швидкому забезпеченню фінансовим ресурсом тис. дол.
Велика Британія	255	198	0,29	718
Китай	111	26	0,16	1377
Польща	116	37	0,26	1137
Російська Федерація	32	4	1,31	258
Румунія	31	12	0,48	427
США	439	66	0,45	275
Туреччина	25	24	0,95	136
Україна	13	5	0,60	62
Франція	149	90	0,58	375
ФРН	280	139	0,21	1130

Щоб провести якісний порівняльний аналіз необхідно ВВП однієї з держав прийняти за одиницю. Тобто вона буде еталонним показником з яким будуть порівнюватися потенціали інших держав. Такою державою було вирішено взяти США оскільки за економічним розвитком ця держава є першою в світі, ну і відповідно її збройні сили є одними з найбільш могутніх.

$$\Sigma_i = \frac{(\alpha_i + \beta_i + \phi_i + \psi_i)}{(\alpha_a + \beta_a + \phi_a + \psi_a)}, \quad (5)$$

де: Σ_i – ВЕП i -ї держави;

i – характеризує показники ВЕП i -ї держави;

a – характеризує показники ВЕП США.

2.3 Провівши розрахунки та порівняльний аналіз отримано наступні значення ВЕП обраних держав (табл. 3).

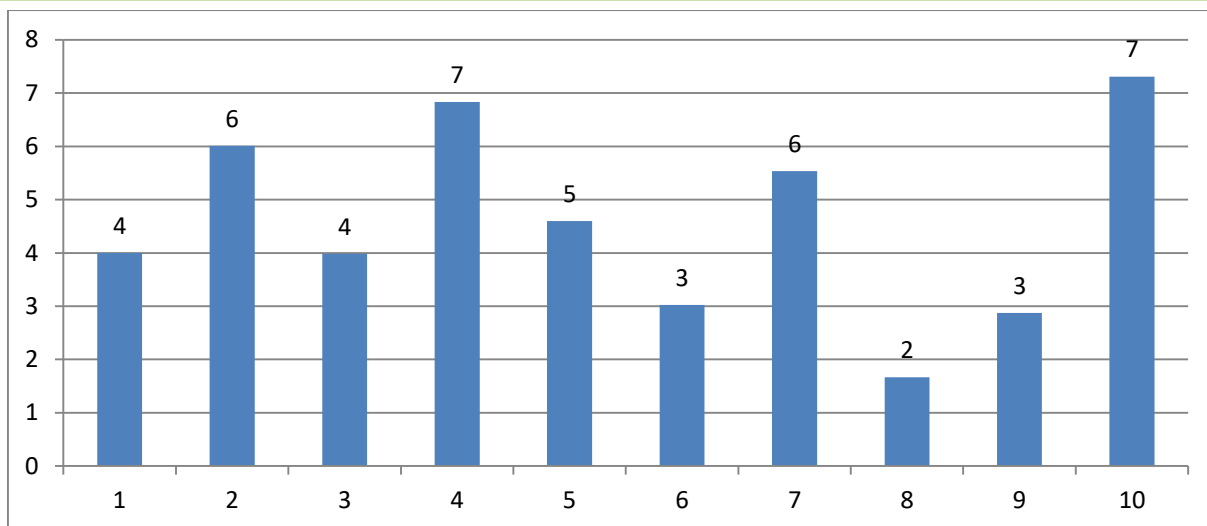
Таблиця 3. Воєнно-економічний потенціал обраних держав

Держава	Оборонні витрати на одного військовослужбовця тис. дол.	Оборонні витрат на територію держави, тис. дол./км ²	Мілітаризація суспільства %	Можливості по швидкому забезпеченню фінансовим ресурсом тис. дол.	ВЕП
США	1	1	1	1	4
Китай	0,253	0,394	0,356	5,007	6
Російська Федерація	0,073	0,061	2,911	0,938	4
Велика Британія	0,581	3,000	0,644	2,611	7
Франція	0,584	1,364	1,289	1,364	5
Туреччина	0,057	0,364	2,111	0,495	3
Польща	0,264	0,561	0,578	4,135	6
Україна	0,030	0,076	1,333	0,225	2
Румунія	0,071	0,182	1,067	1,553	3
ФРН	0,637	2,099	0,467	4,109	7

Отримані результати зображено в графічній формі (мал.1) для більшої наочності та зручності в узагальненні досліджень та формуванні висновків.

На основі отриманих результатів можна зробити певні висновки по готовності держав до ведення війни. Звісно такі дослідження проведенні в дещо спрощеному вигляді, але певні тенденції і залежності за допомогою них можна прослідкувати.

Отже, найбільш підготовленими до війни є Німеччина та Велика Британія, саме ці держави витрачають найбільше ресурсів на підтримання своєї боєготовності по відношенню до їхньої території та чисельності населення. Звісно найбільші обсяги оборонного бюджету в США, але якщо розподілити їх на величезну територію і чисельні збройні сили, то вони будуть поступатися цим двом державам.

Мал. 1. Воєнно-економічний потенціал обраних держав (1 - США; 2 – Китай; 3 – Російська Федерація; 4 – Велика Британія; 5 – Франція; 6 – Туреччина; 7 – Польща; 8 – Україна; 9 – Румунія; 10 – Німеччина)

Величезний воєнно-економічний потенціал існує в Китаї, який поступово його нарощує і по обраних показниках він посів третю сходинку поділяючи її з Польщею.

Після агресії Російської Федерації проти України. Польща, як ніхто відчула для себе загрозу і почала швидкими темпами нарощувати свою військову могутність. За три роки вона збільшила видатки на оборону в двое, що і дало свої результати. На сьогоднішній день Польща за військово-економічним потенціалом є одним з лідерів серед країн Європи.

Російська Федерація і Сполучені Штати Америки, згідно проведених розрахунків, знаходяться на рівнозначних позиціях, але це не означає, що вони є в паритеті. США має потужну високотехнологічну економіку і найкращих світових науковців, що суттєво, в разі необхідності, може вплинути на збільшення їхньої воєнної могутності. Також США має більше зразків високотехнологічної зброї чим Російська Федерація. Єдине, що їх може поставити на рівнозначні позиції, це наявність в Росії ядерної зброї, як оперативної-тактичної, так і стратегічної.

На жаль Україна за своїм воєнно-економічним потенціалом є аутсайдером серед обраних держав. Звісно ми маємо, по європейським міркам, достатньо потужні збройні сили, але це спрацьовує тільки тоді коли ми їх можемо сконцентрувати на певних напрямках. Слід зазначити, що воєнно-економічного потенціалу для нарощення воєнної могутності в нас не вистачає. Така ситуація викликана, в тому числі, і у зв'язку з економічною, демографічною та політичною кризами. Не дивлячись на це, на сьогодні, Збройні Сили України за рахунок збільшення фінансування, професіоналізації особового складу та оновлення озброєння і військової техніки поступово набирають необхідних спроможностей.

3. Висновки і перспективи подальших досліджень

Проведені дослідження показують, що базою для розвитку воєнного потенціалу є економічний потенціал. Чим економічно розвиненіша держава тим більше в неї можливостей для нарощення воєнної могутності, утримання необхідних запасів та ресурсів, тим швидше вона задовольнятиме оборонні потреби у разі війни.

В той же час не слід робити висновки про воєнно-економічний потенціал держави і її воєнну могутність тільки по видаткам на оборону, чисельності її збройних сил та озброєнню. Треба підходити комплексно і оцінювати всі існуючі складові, які можуть вплинути на його розвиток. Це і чисельність населення, з його віковою структурою, освітою та здоров'ям, це промисловість, це сільське господарство, це природні ресурси, це інфраструктура та ін. Тільки враховуючи всі складові воєнно-економічного потенціалу можна достатньо об'єктивно оцінити можливості тієї чи іншої держави і зробити правильні висновки.

Author details (in Russian)

Анализ военно-экономических потенциалов некоторых стран мира

Николай Ткач*, Иван Ткач**

* *Национальный университет обороны Украины Имени Ивана Черняховского, проспект Воздухофлотский, 28, м. Киев-049, 03049, Украина, e-mail: nysk1985@ukr.net*
к.т.н.

старший преподаватель кафедры экономики и финансового обеспечения

** *Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черняховского, проспект Воздухофлотский, 28, г. Киев-049, 03049, Украина, e-mail: tkachivan9@gmail.com*
д.э.н. доцент,

Начальник кафедры экономики и финансового обеспечения

Аннотация: Статья интересна для специалистов, как в экономической, так и в оборонной сферах. В условиях роста напряженности в отношениях между государствами, в мире наблюдается наращивание их оборонных бюджетов, а соответственно увеличение количества новых систем вооружения и военной техники и их эволюционное развитие. Такая реакция государств является закономерной ведь именно наращивание воєнного потенціала позволит обеспечить защиту национальных интересов. В то же время экономика государства есть базой для развития воєнной мощи, именно она обеспечивает возможность производства и закупки вооружения. Именно степень экономического развития государства позволяет ей двигать научно-технический прогресс и воплощать его результаты в жизнь во всех сферах общественной деятельности, в том числе в производстве высокотехнологичного вооружения.

В статье показана зависимость между такими понятиями как экономический потенциал и военный потенциал государства, а именно не возможность развития воєнного потенціала без развития экономического потенціала. С помощью математических расчетов, используя выбранные показатели потенциалов, найдено военно-экономические потенциалы некоторых передовых, а также некоторых развивающихся государств мира. Такой сравнительный анализ

позволил частично оценить распределение сил в мире и сделать определенные выводы относительно понимания процессов формирования государствами своей политики.

Ключевые слова: экономический потенциал, военный потенциал, военно-экономический потенциал, экономическое могущество, военное могущество.

Библ.: 24, табл. 3, рис. 1.

Author details (in English)

Analysis of the military-economic potential of some countries of the world

Mykola Tkach*, Ivan Tkach**

** The National Defense University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy,
28, Povitroflotsky av., Kyiv-049, 03049, Ukraine,
e-mail: nyck1985@ukr.net*

*Candidate of technical sciences (Ph.D.),
Senior Lecturer of the Department of Economics and Finance*

*** The National Defense University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy,
28, Povitroflotsky av., Kyiv-049, 03049, Ukraine,
e-mail: tkachivan9@gmail.com*

*Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Chief of the Department of Economics and Financial Support*

Abstract: The article is interesting for specialists, both in economic and defense spheres. In the context of increasing tension in relations between the states, of the world there is an increase in their defense budgets and the increase in the number of new weapons and military equipment systems and their evolutionary development. Such a reaction of states is logical, since it is the build-up of military capabilities that will ensure the protection of national interests. At the same time, the basis for the development of military might is the economy, which provides the opportunity to manufacture and procure weapons. It is the degree of economic development of the state that allows it to move scientific and technological progress and realize its results in all spheres of social activity, including the production of high-tech weapons.

The article shows the relationship between such concepts as economic potential and military potential of the state, namely the impossibility of developing a military potential without the development of economic potential. Having carried out mathematical calculations on the basis of selected indicators of potentials, the military-economic potentials of some advanced states of the world, as well as some developing countries, were discovered. possibility of development of military potential without development of economic potential are shown. Such a comparative analysis allowed to partly assess the balance of power in the world and draw conclusions about understanding of the processes of interaction between states.

Keywords: economic potential, military potential, military-economic potential, economic power, military power.

References: 24, tables 3, figures 1.

Використана література

1. Humanitarian Data and Trends 2017. URL: <http://interactive.unocha.org/publication/datatrends2017>.
2. Шешукова Т.Г., Колесень Е.В. Совершенствование методики анализа экономического потенциала хозяйствующего субъекта. Монография. Пермь 2013. 135 с.
3. Словник української мови: в 11 томах. – Том 7, 1976. – С. 402.

4. Макиавелли Н. Государь. Глава X. С. 15.
5. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е изд. Т. 20. С. 171.
6. Воробьев В.В. Финансово-экономическое обеспечение оборонной безопасности России: проблемы и пути решения. Москва, 2003. 414 с.
7. Власевич Ю.Э., Сухогузов А.С., Зубков В.А. Основы военно-экономических знаний. Москва 1989. 271 с.
8. Кириленко В.І. Теорія і практика військової економіки. Навч. посіб. НАОУ. Київ: 2001. 190 с. [in Ukrainian]
9. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа: учеб. пособ. Москва: Финансы и статистика, 1981. 262 с.
10. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сполучені_Штати_Амери́ки .
11. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Кита́й>.
12. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Росі́я>.
13. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Велика_Брита́нія.
14. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Франці́я>.
15. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Туреччи́на>.
16. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Польща>.
17. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Украї́на>.
18. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Руму́нія>.
19. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Німе́ччина>.
20. Мультимедійна платформа іномовлення України Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2653140-kitaj-zbilsue-vitrati-na-oboronu.html>.
21. Витрати оборона: 112. ua. США на першому місці за рівнем військових витрат у світі за 2018 рік, Росія – на шостому. URL: <https://ua.112.ua/svit/ssha-na-pershomu-mistsi-za-rivnem-viiskovykh-vytrat-u-sviti-za-2018-rik-rosiia--na-shostomu-489978.html>.
22. Чисельність збройних сил. SIPRI Fact Sheet. SIPRI (29.04.2019). URL: <https://www.sipri.org>.
23. Десять стран – самый большой золотой запас в мире. URL: http://goldomania.ru/menu_002_010.html.
24. Король М.М., Лапа І.В. Аналіз сучасного тану золотовалютних резервів провідних країн світу. Науково-виробничий журнал «Бізнес навігатор». Вип. 5 (48). X. 2018 р. С. 17–22. URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2018/48_2018/5.pdf

References

1. Humanitarian Data and Trends 2017. URL: <http://interactive.unocha.org/publication/datatrends2017>. [in Russian]
2. Sheshukova T.H., Kolesen' E.V. Sovershenstvovanye metodyky analizu ekonomichnoho potentsialu hospodarstva. Monohrafiya. Per'm 2013. 135 s. [in Russian]
3. Slovyk ukrayins'koyi movy: v 11 tomakh. Tom 7, 1976. S. 402. [in Russian]
4. Makyavelly N. Hosudar'. Hlava X. 15. [in Russian]
5. Marks K., Enhel's F. Soch. 2-e yzd. T. 20. S. 171. [in Russian]
6. Vorob'ev V.V. (2003) Finansovo-ekonomichne zabezpechennya oboronnoyi bezpeky Rosiyi: problemy i shlyakhy vyrishennya. Moscow, 2003. 414 s. [in Russian]
7. Vlas'evich YU.E., Sukhohuzov A.S., Zubkov V.A. Osnovy viys'kovo-ekonomichnykh znan'. Moscow. 1989. 271 s. [in Russian]
8. Kyrylenko V.I. Teoriya i praktyka voyennoyi ekonomiky. Navch. posibnyk. NAOU. Kyiv. 2001. 190 s.
9. Bakanov M.Y., Sheremet A.D. Teoryya ékonomycheskoho analyza. Moscow. Fynansy y statystyka, 1981. 262 s. [in Russian]
10. WikipediYA. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Spolucheni_Shtaty_Ameryky.
11. WikipediYA. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Kytaу>.
12. WikipediYA. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Rosiya>.

13. WikipediYA. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki / Velyka Brytaniya](https://uk.wikipedia.org/wiki/Velyka_Brytaniya).
14. WikipediYA. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki / Frantsiya](https://uk.wikipedia.org/wiki/Frantsiya).
15. WikipediYA. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki Turechchyna](https://uk.wikipedia.org/wiki/Turechchyna).
16. WikipediYA. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki / Pol'shcha](https://uk.wikipedia.org/wiki/Pol'shcha).
17. WikipediYA. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki / Ukrayina](https://uk.wikipedia.org/wiki/Ukrayina).
18. WikipediYA. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki / Rumuniya](https://uk.wikipedia.org/wiki/Rumuniya).
19. WikipediYA. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki / Nimechchyna](https://uk.wikipedia.org/wiki/Nimechchyna).
20. Mul'tymediyna platforma inomovlennya Ukrayiny Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2653140-kitaj-zbilsue-vitrati-na-oboronu.html>.
21. Vytraty oborona: 112. ua. SSHA na pershe mistse dlya viys'kovykh vytrat u sviti za 2018 rik, Rosiya - na shostomu. URL: <https://ua.112.ua/svit/ssh-na-pershomu-mistsi-za-rivnem-viiskovykh-vytrat-u-sviti-za-2018-rik-rosiia--na-shostomu-489978.html>.
22. Chysel'nist' zbroynykh syl. Informatsiynyy byuleten' SIPRI. SIPRI (29.04.2019). URL: <https://www.sipri.org>.
23. Desyat' stran – samyy velykyy zolotoy zapas v sviti. URL: http://goldomania.ru/menu_002_010.html.
24. Korol' M.M., Lapa I.V. Analiz suchasnoho tanu zolotovalyutnykh rezerviv providnykh krayin svitu. Naukovo-vyrobnychyy zhurnal «Biznes navihator». Vyp. 5 (48). KH. 2018 r. S. 17-22. URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2018/48_2018/5.pdf

© 2019 by the authors; Social development & Security, Ukrainian. This is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CCBY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).